

Mottagare
Regionstyrelsen

Översyn av Blått Centrum Gotland och förslag till samverkansavtal för perioden 2026–2028

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att godkänna överenskommelsen med Uppsala universitet och Länsstyrelsen i Gotlands län avseende Blått centrum för åren 2026–2028.

Sammanfattning

Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland har sedan 2017 bedrivit en strukturerad samverkan när det gäller utvecklingsfrågor kopplade till vattenområdet under namnet Blått centrum Gotland.

Föreliggande översyn av organisering, styrning och finansiering av Blått centrum är beställd av Blått centrum styrgrupp och var ett led i styrgruppens intention att utveckla samverkan.

I december 2025 tog Uppsala universitets teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnd beslutet att permanenta verksamheten Blått centrum Gotland, med organisatorisk och administrativ placering på institutionen för geovetenskaper. Centrumbildningen ska fungera som en samverkansplattform för forskning, samverkan och kunskapsutveckling inom hållbar vatten- och havsförvaltning. Uppsala universitet har genom fakultetsnämndens beslut valt inriktning i enlighet med översynens rekommendationer.

Länsstyrelsen och Region Gotland föreslås fortsätta samverkan med samma arbetsinsats som tidigare, 40 procent av en heltidstjänst vardera.

Regionstyrelseförvaltningen är positiv till att frågorna kring organisation, styrning och finansiering av Blått centrum genomgått en översyn och ser, som brukligt, ett antal för- och nackdelar med Uppsala universitets förslag och beslut. Fördelarna med att fortsätta den strukturerade samverkan inom ett så viktigt område som vatten överväger och förvaltningen rekommenderar därför regionstyrelsen att underteckna det nya samverkansavtalet för åren 2026–2028.

Ärendebeskrivning

Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland har

sedan 2017 bedrivit en strukturerad samverkan när det gäller utvecklingsfrågor kopplade till vattenområdet under namnet Blått centrum Gotland. Samverkan har bedrivits i projektform genom en arbetsgrupp med deltagande från alla tre samverkansparter, och projektet har styrts av en likaledes gemensam styrgrupp. Bakgrund, organisation, finansiering med mera finns beskrivet i ett flertal tidigare tjänsteskrivelser från regionstyrelseförvaltningen (RS 2015/737, RS 2017/1069, RS 2021/459). En sammanfattande beskrivning av Blått centrum organisation med mera ges också i översynen.

Föreliggande översyn av organisation, styrning och finansiering av Blått centrum är beställd av Blått centrum styrgrupp och är ett led i styrgruppens intention att utveckla samverkan. Stöd för detta hade styrgruppen i den utvärdering av verksamheten som Uppsala universitet genomförde i samband med att försöksperioden närmade sig sitt slut 2020. Liknande slutsatser kom också fram vid en större workshop som genomfördes i november 2024, en workshop som engagerade många medarbetare inom varje organisation som potentiellt skulle kunna ha nytta av Blått centrum, till exempel som plattform för arbete med att söka extern finansiering.

Översynen föreslog i korthet att

- Blått centrum organiseras som ett femårigt samverkansprojekt,
- Uppsala universitet finansierar sin del av samarbetet med minst 750 000 kr årligen, och att detta ska täcka kostnaden för en samverkansledare på minst 20% av en heltidstjänst,
- Region Gotland och Länsstyrelsen bidrar med arbetstid för sina medarbetare i projektets arbetsgrupp motsvarande minst 40 % vardera av en heltidstjänst samt att
- samverkan styrs genom en styrning på tre nivåer genom en ägargrupp, en styrgrupp och genom Blått centrum samverkansledare. Ägargrupp och styrgrupp ska innehålla representanter från alla tre organisationerna.

I december 2025 tog Uppsala universitets teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnd beslutet att inrätta ett Blått centrum Gotland, med organisatorisk och administrativ placering under institutionen för geovetenskaper (TekNat 2025/353). Centumbildningen ska fungera som en samverkansplattform för forskning, samverkan och kunskapsutveckling inom hållbar vatten- och havsförvaltning. Uppsala universitet har genom fakultetsnämndens beslut valt en huvudsaklig inriktning i enlighet med översynens rekommendationer. I beslutet finns följande mål för Blått centrum Gotland:

- stärka forskning och kunskapsutveckling inom vatten-, kust- och havsrelaterade frågor,
- bidra till genomförandet av Gotlands Regionala utvecklingsstrategi (RUS) och dess mål om hållbar utveckling, klimat och miljö,

- utveckla samverkan mellan Uppsala universitet, Region Gotland och Länsstyrelsen i Gotlands län för gemensam kunskapsuppbyggnad och nytta,
- främja tillämpad forskning som stödjer beslutsfattande och praktiska lösningar för samhälle och näringsliv,
- attrahera extern finansiering och bidra till centrumets långsiktiga ekonomiska hållbarhet,
- fokusera verksamheten till prioriterade forsknings- och utvecklingsområden för ökad genomslagskraft,
- stärka engagemanget från forskare vid Uppsala universitet, särskilt vid Campus Gotland,
- utveckla synergier med fokusområdet Energiomställning, vind och vatten vid Campus Gotland, samt
- bidra till långsiktig samhällsnytta och hållbar vattenförvaltning genom forskning, utbildning och samverkan.

I beslutet beskrivs organisation inklusive styrning, utvärdering av verksamheten, personal, giltighetstid och rutin för avveckling. Det är inte tänkt att centrumet ska ha anställd personal, utan administrativt och tekniskt stöd tillhandahålls av institutionen för geovetenskaper på motsvarande villkor som för övriga verksamheter vid institutionen.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen är positiv till att Uppsala universitet belyst frågorna kring organisation, styrning och finansiering av Blått centrum genom en översyn. Eftersom Uppsala universitet varit projektägare sedan starten, och också bidragit mest ekonomiskt, är det naturligt att översynen i hög grad utgått från Uppsala universitets perspektiv. En nackdel med det är att specifika frågor kopplade till de utmaningar som finns när det gäller deltagandet från Länsstyrelsen och Region Gotland avseende just organisation, styrning och finansiering inte rymts inom översynen.

Som nämnts ovan, gick översynens förslag och rekommendationer ut på att Uppsala universitet, som projektägare, närmar sig den modell övriga centrubildningar inom universitetet vanligtvis har. Ofta har då en anställd forskare ansvaret för verksamheten som del av sin ordinarie tjänst, men centrubildningen i sig har ingen ytterligare personal anställd.

Uppsala universitet har utarbetat ett förslag till samverkansavtal från och med 1 januari 2026. I detta föreslås Uppsala universitet under perioden 2026–2028 bidra med en årlig finansiering på minst 750 000 kronor samt eventuellt upparbetat överskott från tidigare samverkansperiod. Finansieringen för åren 2029–2030 ska fastställas i vetenskapsområdets kommande verksamhetsplan för 2029. Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland bidrar vardera med

arbetstid i samverkan motsvarande 40 procent av en heltid, det vill säga samma omfattning som under försöksperioden 2017–2021 och åren därefter.

Förslaget innebär som vanligt ett antal för- och nackdelar. Den stora fördelen är att Blått centrum Gotland frångår organisationsformen som projekt och i stället antar formen av en centrumbildning med institutionell hemvist inom Uppsala universitet. Det stärker centrumbildningen och borgar för långsiktighet. Å andra sidan kan centrumbildningen nu komma att upplevas som mer intern. Blått centrum kommer genom förändringen få en mer forskningsanknuten placering, vilket är bra. Just den faktorn kommer å tredje sidan ställa krav på att behålla kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin, som blir ett av många mål för centrumbildningen.

En nackdel kan vara att centrumbildningen kommer ha mindre egna resurser än under försöksperioden och åren 2022–2025. De hittillsvarande tjänsterna/uppgifterna som projektledare, föreståndare för forskningsstationen Ar och kommunikatör har tillsammans utgjort 1,2 helårstjänst inom Uppsala universitet. Dessa tjänster försvinner från och med 1 januari 2026 och ersätts av ett föreståndaruppdrag som del av en forskartjänst, enligt beskrivningen ovan. Exakt hur detta kommer påverka Blått centrum är för tidigt att säga, likaså om den flernivåstyrning som översynen föreslår är adekvat.

Förändringarna som nu föreslås gäller inte omfattningen på Region Gotlands deltagande i samverkan, som förblir densamma som tidigare.

Med stöd av regionfullmäktige beslut (RF § 93/2021) om att Region Gotland permanent ska medverka i samverkansprojektet Blått centrum har regionstyrelsen kunnat godkänna årsvisa avtal efter försöksperiodens slut 2021 (med undantag av 2025 då inget avtal upprättades i väntan på översynen).

Regionstyrelseförvaltningen ser inte att det föreliggande förslaget på någon avgörande punkt avviker så pass mycket att det behövs ett nytt beslut från regionfullmäktige, utan föreslår regionstyrelsen att underteckna överenskommelsen som gäller perioden 2026–2028.

I och med denna tjänsteskrivelse avslutas ärendet RS 2021/459 *Etableringen av Blått centrum*, som startades i slutet på försöksperioden. Det parallella uppdraget som tillkom under ärendets gång (Regu § 11/2024), där regionstyrelseförvaltningen uppdrogs att ”se över hur Region Gotlands medverkan i Blått centrum bör utvecklas och se ut framåt utifrån målet att stärka Region Gotlands arbete och engagemang kring Blått centrum specifikt och de blå frågorna generellt” får anses **delvis** avslutat i och med att Blått centrum nu går in i en ny fas. Regionstyrelseförvaltningen avser att fortsätta utveckla sin medverkan, både i arbetsgrupp, centrumstyrelse och det rådgivande partsrådet, men exakt hur är svårt att sja om eftersom Blått centrum får både en ny **inriktning** och en ny **styrning** som sannolikt kommer påverka formerna för samverkan i någon riktning. En uttalad ambition från regionstyrelseförvaltningens sida är dock att engagera fler funktioner inom Region Gotland som arbetar med vattenfrågor och knyta dessa till samverkan

inom Blått centrum, något som i sin tur kan underlättas av förvaltningssammanslagningen.

Deluppdraget att stärka de blå frågorna generellt får dock slutrapporteras senare. Regionstyrelseförvaltningen har för närvarande i uppdrag att en koncernövergripande bild av Region Gotlands arbete med vattenrelaterade frågor utifrån befintliga ansvar och uppdrag, och baserat på detta återkomma med förslag på förstärkta insatser (RS § 327). Även om det uppdraget kretsar kring dricksvattenförsörjning är det lämpligt att i samband med redovisningen av § 327-uppdraget också redovisa förslag på förstärkta insatser avseende de mer generella blå frågorna.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Ej aktuellt

2. Ekonomiskt perspektiv

Ej aktuellt

3. Barnperspektiv

Ej aktuellt

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej aktuellt

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Ej aktuellt

6. Klimat och miljöperspektiv

Ej aktuellt

Beslutsunderlag

Regionfullmäktige § 93/2021

Direktiv för översyn av organisationsform, styrning och finansiering av verksamheten vid Blått centrum Gotland, odaterat

Slutrapport. Översyn av organisering, styrning och finansiering av Blått centrum Gotland, daterat september 2025

Beslut TekNat 2025/353 (Blått centrum Gotland), Uppsala universitet daterat 2025-12-23

Instruktion för Blått centrum Gotland (bilaga till beslut TekNat 2025/353),

daterat 2025-12-23

Överenskommelse om samarbete mellan teknisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet, Region Gotland och Länsstyrelsen i Gotlands län avseende Blått centrum Gotland, odaterat

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen, daterat 2026-01-20

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiöndirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till
Uppsala universitet
Länsstyrelsen i Gotlands län